

Maria skolgata 83
118 53 Stockholm
Telefon 08 50 65 50 00
info@konstnarsnamnden.se
www.konstnarsnamnden.se

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2009-08-28

14-88/2009

YTTRANDE

TA KLASS SOU 2009:27 BETÄNKANDE FRÅN YRKESDANSARUTREDNINGEN

Konstnärdsnämnden har till uppgift att besluta om statliga bidrag och ersättningar till konstnärer, i den utsträckning detta inte är någon annans uppgift. Myndigheten ska hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet. Myndigheten ska i sin verksamhet integrera ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Utredningens direktiv och ramar

I ”*Handlingsprogram för den professionella dansen*” sammanställde Kulturrådet 2005 de framtida behoven av statliga satsningar för dansen i Sverige. Programmet var ett direkt uppdrag från regeringen och hade som uppgift att föreslå de framtida statliga danspolitiska satsningarna. Konstnärdsnämnden var en av de myndigheter som Kulturrådet inkluderade i arbetet med handlingsplanen. Under rubriken utbildning återfinns följande: ”*En grundlig utredning av utbildningarna för yrkeskonstnärer inom dansområdet bör därför genomföras i syfte att höja kvaliteten och anpassa den till nya krav och behov.*” Nämnden ställer sig bakom förslaget och ser ett stort behov av att en sådan utredning genomförs. Det är därför med förvåning som Konstnärdsnämnden tagit del av *Yrkesdansarutredningens* betänkande och utredningens direktiv om att enbart utreda utbildningen för den klassiska dansen. Utredaren har uppenbarligen haft problem med sina begränsade direktiv och inkluderar därför delvis undervisningen i modern dans. De oklara ramarna för utredningen gör att faktabeskrivningar, analys och förslag blir otydliga. Exempelvis i beskrivningen av arbetsmarknaden som inte bara inkluderar arbetsmarknaden för klassiska dansare i Sverige, utan för samtliga professionella dansare inom danskonsten i Sverige, se nedan.

En annan stor brist i utredningen är att den inte förhållit sig till den konstnärliga högskola som finns inom området, Danshögskolan. Än mindre har utredningen trots direkt uppdrag i direktiven gjort jämförelser med andra konstnärliga yrkesutbildningar i Sverige. Jämförelser med andra konststarters utbildningar hade vidgat och stärkt utredningen i ett flertal frågor bl.a. om elevernas/studenternas övergång från skola till yrkesliv, beskrivning av arbetsmarknad i förhållande till dimensionering av utbildningsplatser, m.m.

Utredningen beskriver på flera ställen det revirtänkande och konflikter som funnits och delvis fortfarande finns mellan genrer inom dansområdet. Det är ur Konstnärsnämndens erfarenhet inget unikt för danskonsten utan finns inom samtliga konstområden liksom erfarenheten av motsatsen dvs. samarbete och givande utbyte. Utredningen tyngs tyvärr av dessa historiska normativa fördomar som den själv vill distansera sig från.

Arbetsmarknaden för dansare

I kapitel 4 "*Arbetsmarknaden för yrkesdansare*" gör utredaren en kortfattad beskrivning av arbetsmarknaden för dansare inom den moderna dansen och baletten. Enligt Konstnärsnämnden är det en ofullständig och delvis konservativ bild av en dansares arbetsmöjligheter då den exempelvis utelämnar det stora antalet arbetstillfällen vid andra sceninstitutioner än dansens. Utgångspunkten för beskrivningen och främst analysen tycks vara att en dansare skall ha en tillsvidare anställning vid en institution. Enligt nämnden är detta inte en fruktbar hållning då vi beräknar att mindre än 10 % av Sveriges konstnärer har en fast anställning. Däremot har fortfarande de klassiska dansarna vid Kungliga Operans balett en av de absolut högsta andelarna tillsvidareanställningar bland scenkonstnärer i Sverige, något som dock långsamt förändras.

Konstnärsnämnden kan bekräfta utredningens bild av att arbetsmarknaden för en ung dansare är osäker. Alla konstnärers arbetsmarknad/marknad är osäker. Däremot vill nämnden hävda att antalet arbetstillfällen för dansare troligtvis aldrig varit större i Sverige och att situationen i stort för frilansdansare med inrättandet och den starka utbyggnaden av Dansalliansen aldrig varit lika bra. Därtill har många svenska dansare starka internationella nätverk och en nationsöverskridande arbetsmarknad.

Konstnärsnämnden hade sett att det varit av stort intresse för frågan om utbildning av klassiska dansare om arbetsmarknaden för den klassiska dansen i Sverige och internationellt hade kartlagts. För en fördjupad analys av alla professionella dansares arbetsmarknad hade Konstnärsnämnden gärna varit utredningen behjälplig, då nämnden har stor kompetens på området samt det statliga uppdraget att bevaka konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden.

Koreograferna

I utredningen saknas koreograferna. Koreograferna är dansens upphovskvinnor/män. Förenklat kan man säga att det är de som skapar danskonsten och dansaren tolkar, vilket är speciellt sant för huvudparten av den dans som presenteras vid våra institutioner. Inom den fria sektorn

återfinns idag många exempel på alternativa kollektiva skapandeprocesser. Dansen är även så organiserad att det i huvudsak är koreograferna som inte bara väljer ut vilka dansare de vill ha med i sina olika verk utan även är arbetsgivare. Det är självklart därför av stor vikt att koreografer finns representerade i referensgrupper, uttagningsjurys osv. i en framtida Dansarskola. Det hade troligtvis även stärkt utredningen om denna helt avgörande yrkesgrupp inom dansen hade varit representerad i utredningens expertgrupp.

Utredningens förslag om en framtida utbildning för klassiska dansare

Konstnärsnämnden ställer sig i stort bakom utredarens förslag om en reformerad utbildning för klassiska dansare. Om Sverige skall ha en sådan utbildning så måste, såsom utredaren beskriver det, konsekvenserna tas. En sådan utbildning måste påbörjas i unga år och den bör överföras till ett statligt ansvar både för grundskola och gymnasieskola. Elever måste självklart visa att de har kommit upp i en viss nivå för att få fortsätta i de olika stadierna. Nämnden är även enig med utredningen om att eleverna pga. att klassisk dans är extremt påfrestande på kroppen och kräver höga träningsdoser, måste få starkt stöd psykologiskt, fysiologiskt, med mathållning osv. Med självklarhet måste då även ett elevhem inrättas. Skolan bör på gymnasienivå koncentreras till Stockholm.

Utredningen föreslår att skolan skall behålla namnet "Kungliga Svenska balettskolan". Om en framtida Dansarskola skall omfatta även modern dans så är namnet olämpligt. En framtida skola som enbart utbildar klassiska dansare kan självklart heta Svenska balettskolan men rimligtvis bör prefixet kunglig enbart finnas med om det återigen blir en elevskola vid Kungliga Teatern. Utredningens resonemang om varumärke och förslag om ansenlig budget för att marknadsföra skolan känns otidsenligt och resonemangen ologiska. Å ena sidan är varumärket så starkt att man måste behålla namnet, trots att utredningen på flertalet sidor beskriver en massiv kritik mot skolan och dess kvalitativa nivå. Å andra sidan vill man avsätta en ansenlig summa medel för att marknadsföra sig.

Sammanfattning

Svenska balettskolan utbildar idag dansare i klassik och modern dans. Enligt utredningen har 2/3 av eleverna valt en modern inriktning. Publikintresset för klassisk dans är enligt utredningen lågt och Konstnärsnämnden ser inga tendenser till att intresset ökar vare sig i Sverige eller i omvärlden. Däremot är intresset för dans stort och ökande bland unga och vuxna för eget utövande och som publik till den sceniska danskonsten. Danskonsten är i stark utveckling och förändring och dess yrkesutbildningar måste då ses över och är i behov av att anpassas till samtiden.

Framtidens utformning och behov av dansarutbildning på grundskola och gymnasienivå i Sverige kan inte enbart behandlas för en genre som dessutom är svag i förhållande till annan professionell dans utan måste analyseras ifrån helheten. Utbildningen måste självklart även ställas i relation till den konstnärliga högskolan för dans, Danshögskolan.

Beslut i detta ärende har enligt delegation från Konstnärsnämndens styrelse fattats av styrelseordförande Ingrid Elam och styrelseledamot Efva Lilja den 28 augusti 2009. Föredragande tjänsteman har varit kanslichef Ann Larsson.

Ingrid Elam
Styrelseordförande

Ann Larsson
Kanslichef